

Baroko v Čechách

Renata Šuráňová

Malířství

- Hlavními nositeli se stávají jeziuté, kapucíni, ale i benediktýni a cisterciáci
- Po Rudolfu II a Albrechovi z Valdštějna se hlavními objednavateli stala především šlechta
- Obnovené zřízení zemské – odchod nekatolické inteligence
- grafik Václav Hollar (opravdu politické důvody?)
- či rodina malíře Karla Škréty.

- Ještě ve víru třicetileté války byly objednány v Antverpách u Petra Pavla Rubense dva obrazy pro kostel sv. Tomáše bosých augustiniánů na Malé Straně.
- Velkou roli začíná hrát zemský patriotismus, projevující se v kultu českých zemských patronů, k nimž se oficiálně hlásí císařská rodina (Pietas austriaca)

- Po skončení třicetileté války 1648 se velkými stavebníky stávají nové i tradiční řády a šlechta.
- Od 40. let a 50. let 17. století působí v Praze řada italských architektů, štukaterů i malířů
- Kolem roku 1650 do Čech přicházelo mnoho sochařů a malířů právě převážně z jižního Německa.
- Slezského původu byl malíř **Jan Jiří Heinsch (1647-1712)**, pracující převážně pro jezuity

Jan Jiří Heinsch, Sv. František Borgiaš, 80.léta 17.století

Jan Jiří Heinsch, Převoz těla sv. Václava, 1692

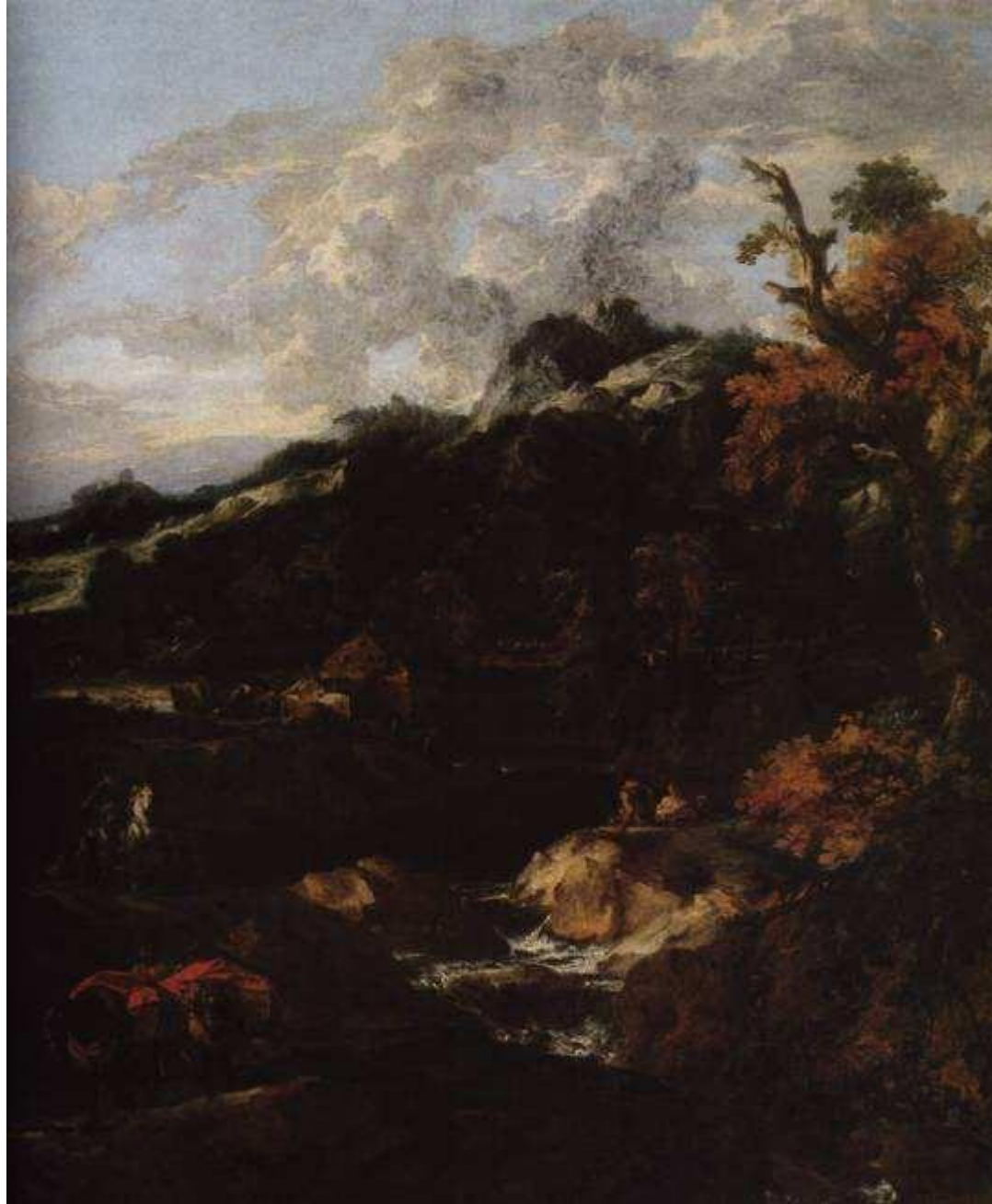

Jan Jiří Heinsch, Sv. Starosta.1687

- Fresková výzdoba byla dovezena cizinci, ale domácí malíři iluzionismus skvěle ovládli již v první čtvrtině 18.století.
- Mezi nejkvalitnější patří dílo **Václava Vavřince Reinerja** (8. srpna 1689 Praha-Staré Město– 9. října 1743 Praha-Staré Město)
- Jeho raná tvorba se vyznačuje tajemným šerosvitem, později se jeho tvorba projasnila a získala na monumentálnosti. Závěrečná fáze jeho díla už předznamenává nastupující rokoko. Reinerovy fresky ovlivnily celou následující generaci českých freskařů (Ignác Raab, Jan Petr Molitor, Jan Lukáš Kracker, Josef Kramolín aj.).
- Mezi jeho nejznámější fresky patří mohutná Gigantomachie nad schodištěm Černínského paláce a freska Posledního soudu v kupoli kostela sv. Františka z Assisi na Křížovnickém náměstí v Praze.

Václav Vavřinec Reiner, nástropní malba hlavního sálu. Duchcov, zámek. Asi 1714

Václav Vavřínek Reiner, Hornatá krajina s mužem ženoucím soumary.
Kolem 1725.

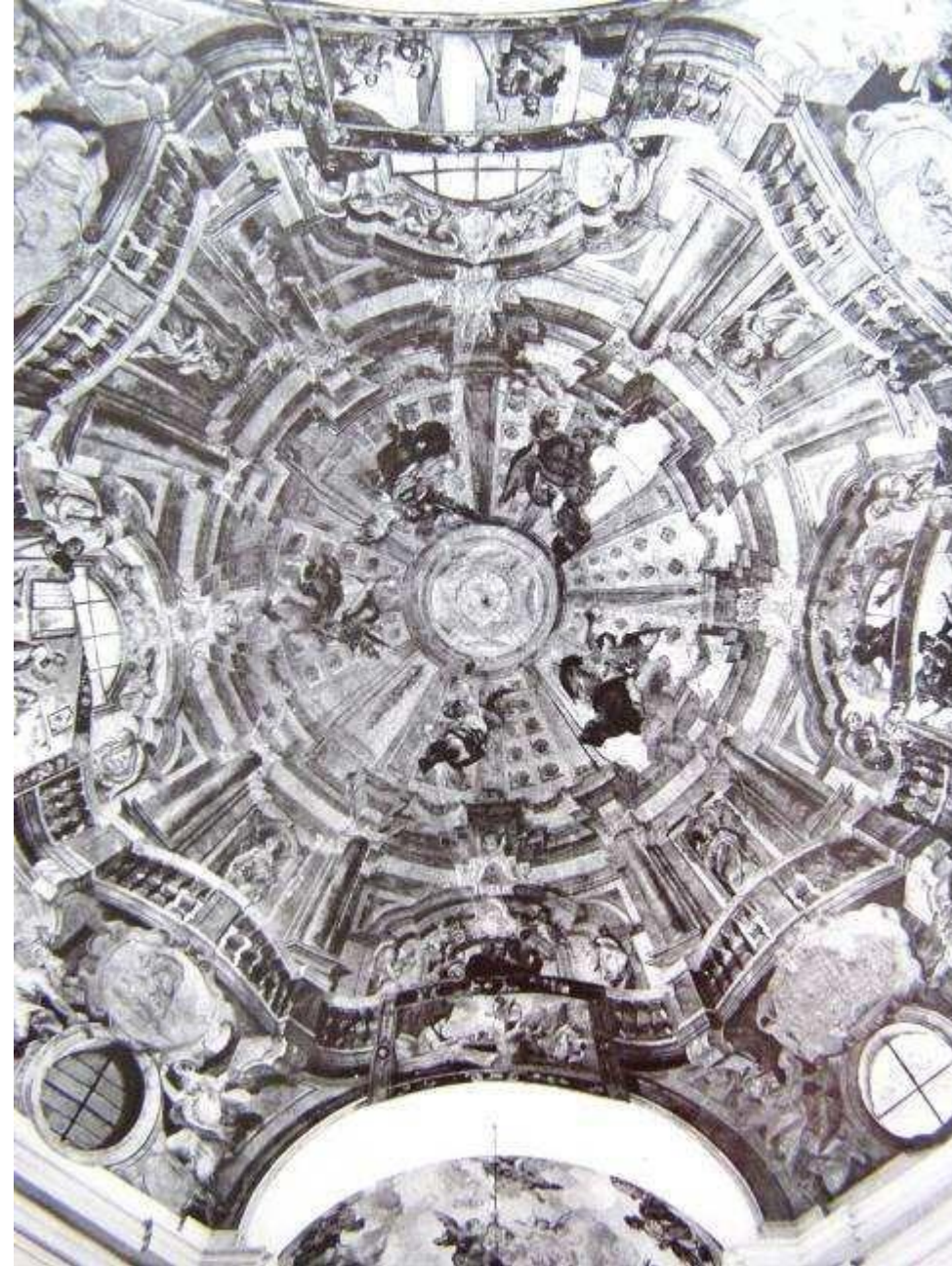
Václav Vavřinec Reiner, Hudba, detail fresky. Praha-Malá Strana, Sala terrena Vrbovské zahrady.

Václav Vavřínek Reiner, Orfeus se zvířaty v krajině, před 1720.

Václav Vavřinec Reiner, Apoteóza dominikánského řádu,
Praha, kostel sv. Jiljí

Václav Vavřinec Reiner, Andělé s atributy sv. Jana Nepomuckého,
Praha, kostel sv. Jana Nepomuckého

Jan Petr Molitor, Podobizna mladého muže s loutnou.1741

Jan Petr Molitor, Sv. Terezie z Avily. Jemniště, zámecká kaple sv. Josefa. 1744.

Karel Škréta (1610 Praha – 30. července 1674 Praha)

- Naopak z Čech pocházel a do Čech se díky konverzi ke katolictví vrátil vynikající portrétista Karel Škréta – nejvýznamnější osobnost raně barokního malířství, která k nám zprostředkovala nejnovější proudy italské malby (Řím, Benátky).
- Škréta vytvářel pro pražské kostely oltářní plátna (např. chrám Panny Marie před Týnem). Především však byl vynikající portrétista.
- ovládal šerosvit dovedl spojit naturalismus s idealismem

Karel Škréta, Smrt Drahomíry, 1641-43

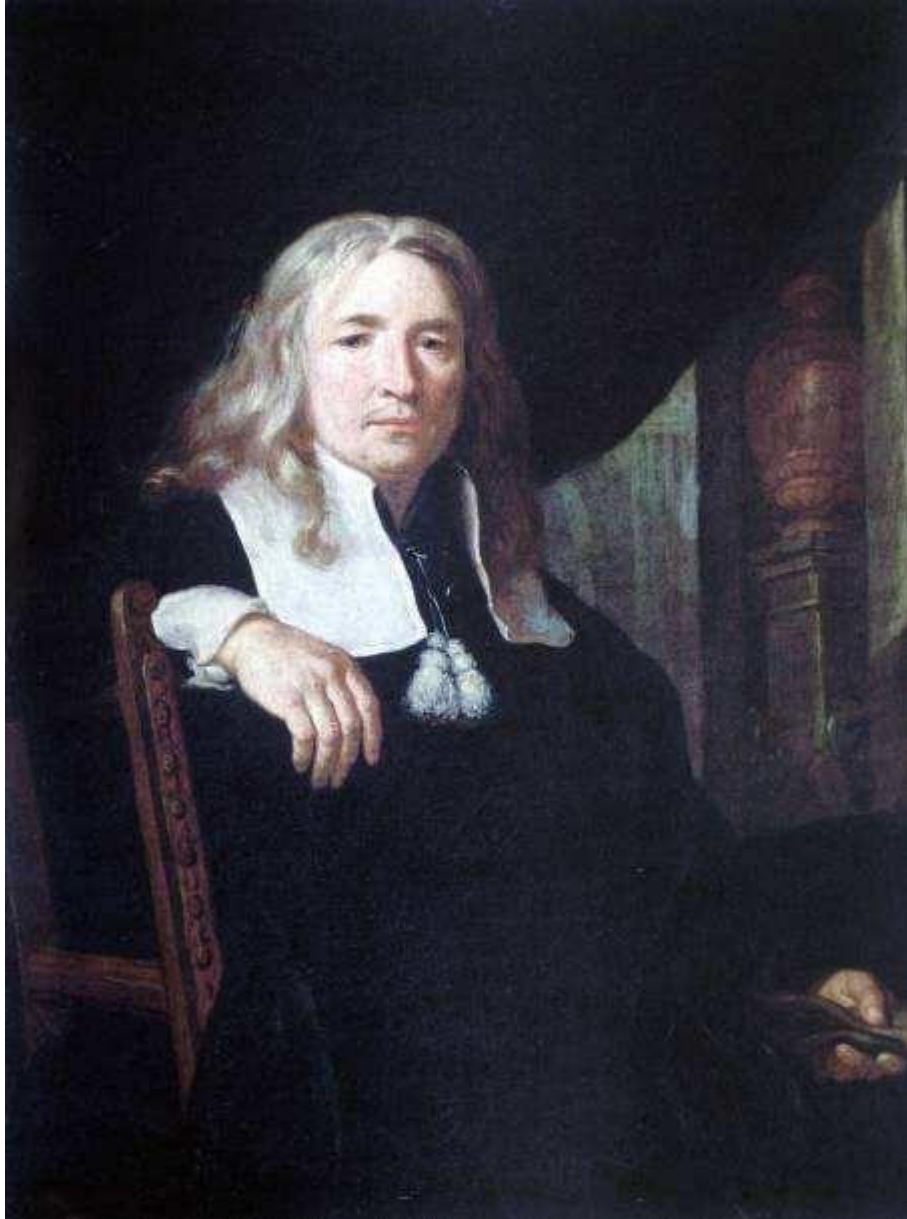
Karel Škréta, Maxmiliána ze Šternberka, 1665

Karel Škréta, Praha, Nanebevzetí Panny Marie před Týnem, 1649

Karel Škréta, Sv. Karel Boromejský navštěvuje nemocné morem.1647.

Karel Škréta, Podobizna muže s dlouhými vlasy. 40. léta 17.stol.

Karel Škréta, Podobizna Ignáce Jetřicha Vitanovského z Vlčkovic a na Kašperce. Asi 1653

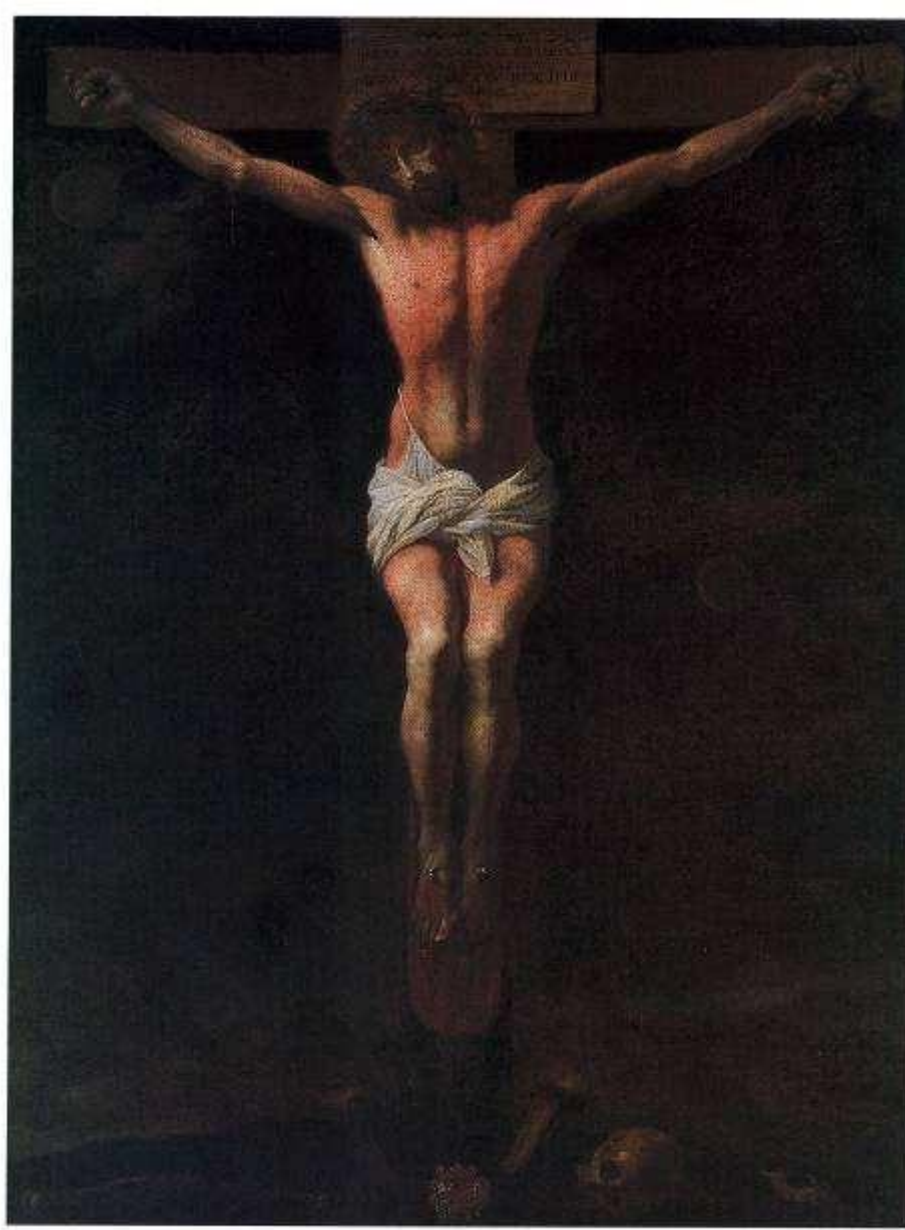
Karel Škréta, Podobizna řezače drahokamů Dionysia Miseroniho a jeho rodiny. Asi 1653.

Karel Škréta, sv. Václav jako ochránce Prahy, 1658

Karel Škréta, Sv. Martin se dělí s žebřákem o plášť, 1640-50

82) KAREL ŠKRÉTA, UKŘIŽOVÁNÍ VIII. 1673–1674.
PRAHA, KOSTEL SV. MIKULÁŠE

84) KAREL ŠKRÉTA, OPLAKÁVÁNÍ X. 1673–1674. PRAHA, KOSTEL SV. MIKULÁŠE

- Nejvíce svými malířskými díly přispěli k obrazu vrcholného baroka (1680-1720) přispěli umělci jako Petr Brandl, Michael Willmann, Jan Kryštof Liška či vynikající freskař Václav Vavřinec Reiner.
- Petr Brandl byl autorem celé řady obrazů se sakrálními náměty (např. oltářní plátna v kostele sv. Markéty v Břevnově, v kostele sv. Barbory či v kostele sv. Jana Křtitele v Manětíně, ale také autorem portrétů (např. portrét hraběte Františka Antonína Šporka) a žánrových obrazů. Charakteristický je pro tvorbu Brandlovu pastózní rukopis.

- Bezesporu nejvýznamnějším barokním freskařem byl **Václav Vavřinec Reiner**. Jenom v Praze vytvořil více jak desítku rozsáhlých nástěnných cyklů (např. u Sv. Tomáše, v kostele sv. Kateřiny, Sv. Jana Nepomuckého, sv. Bartoloměje, sv. Jiljí). Z jeho ruky pochází řada oltářních pláten (např. v klášterním kostele sv. Vojtěcha v Broumově, Zrcadlová síň v pražském Klementinu) a některé ideální krajiny.
- V cizině působil vynikající portrétista Jan Kupecký.

Michael Willmann - David s hlavou Goliáše, 1670-75.

Michael Willmann - David s hlavou Goliáše, 1670-75

Michael Willmann, Kristus obdienter, 1653-1655

Petr Brandl, Sv.Pavel.1724

Petr Brandl, Autoportrét s počítáním na prstech, 1722 - 25

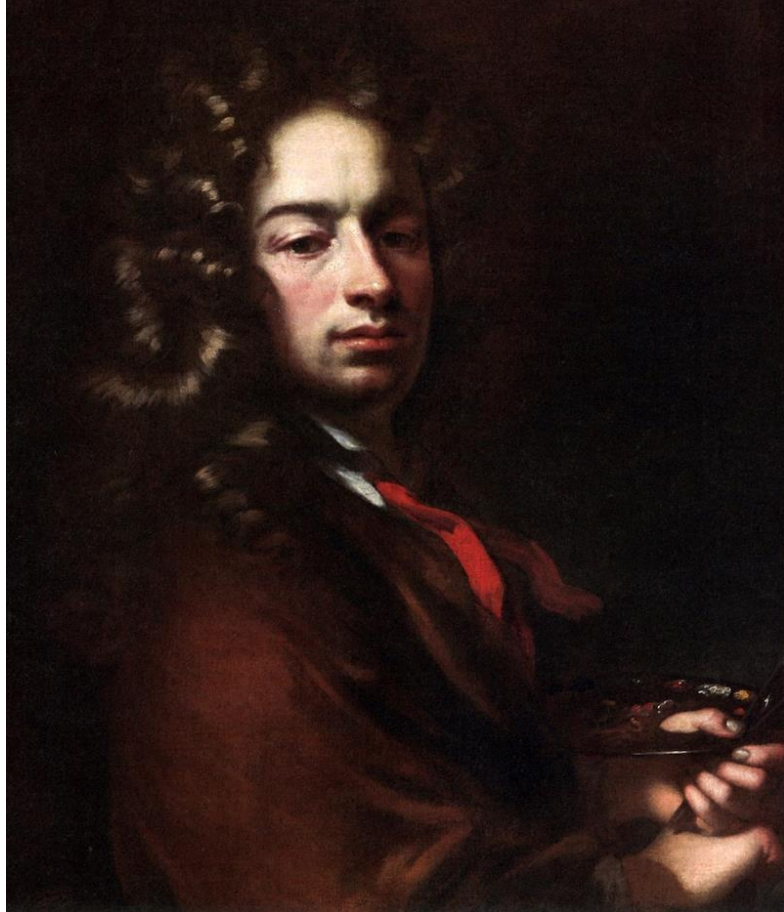

Petr Brandl, Křest Kristův. Manětín, kostel sv. Jana křtitele. 1715-16

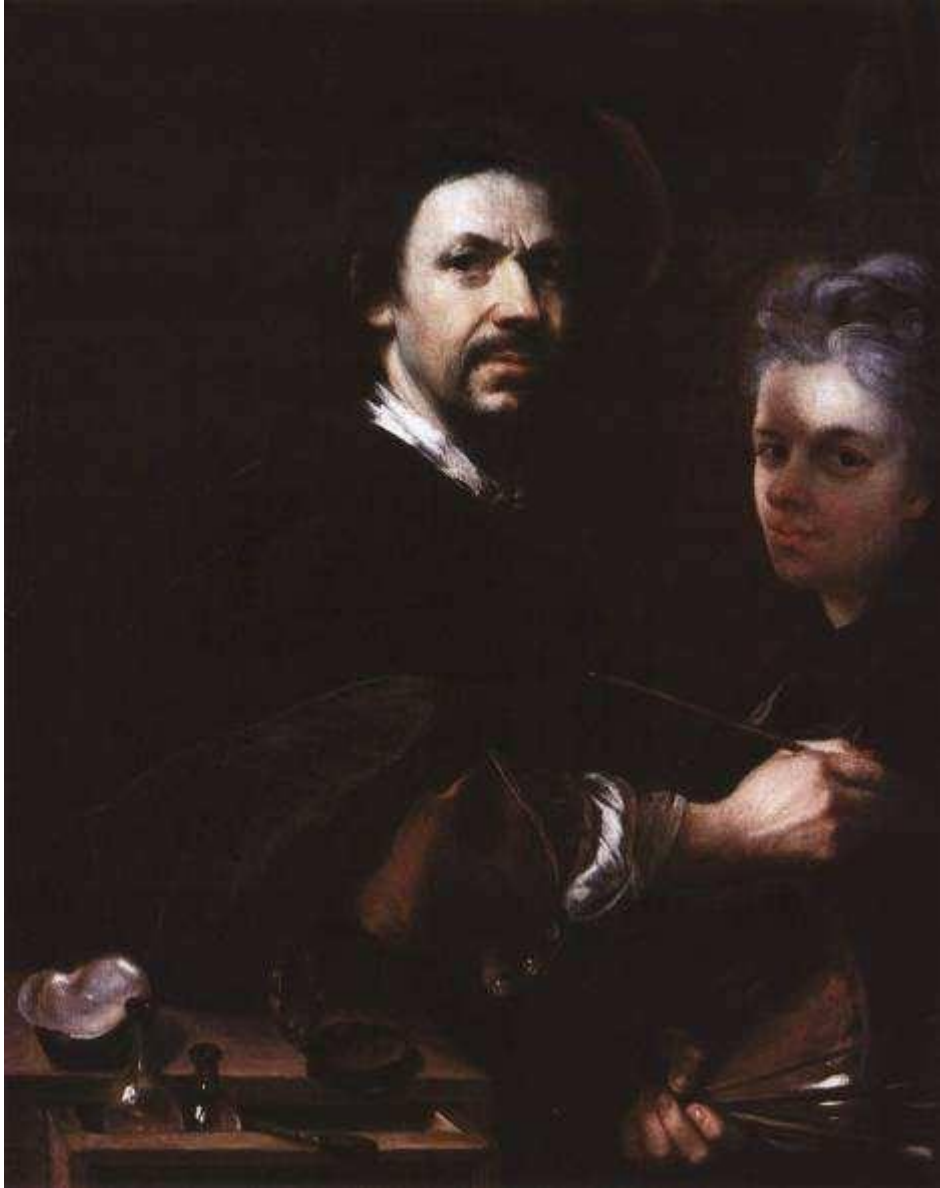
Petr Brandl, Klanění tří králů. Smiřice, kostel Zjevení Páně. 1727

Petr Brandl

Jan Kupecký, Vlastní podobizna s chotí. 1711.

Jan Kupecký, Alegorie Malířství. Patrně 1716

- Pozdně barokní fáze (1730-1760) je ve znamení zdrobnění forem, výrazného, téměř pastelového koloritu a „světelné malby“, ovlivněné benátským luminismem. Jezuitský kostel sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze či klášterní kostel v Nové Říši vyzdobil v 70. letech 18. století nástěnnými malbami **Jan Lukáš Kracker**.

Jan Lukáš Kracker, Obrácení sv. Pavla. Nová Říše, kostel sv. Petra a Pavla. 1766-67

Jan Lukáš Kracker, Oslavení sv. Mikuláše, Praha, kostel sv. Mikuláše na malé straně, 1760

Výborným portrétistou (např. cyklus významných osobností břevnovského kláštera v prelatuře v Břevnově) a autorem celé řady kostelních pláten (např. v kostele sv. Prokopa na Sázavě) a nástěnných maleb (např. v zámecké kapli v Hoříně) byl **Jan Petr Molitor**. Za zvláštní pozornost stojí tvorba benátského mistra, působícího v Sasku a v Čechách Antona Kerna.

Jan Petr Molitor, Podobizna mladého muže s loutnou.1741

Jan Petr Molitor, Sv. Terezie z Avily. Jemniště, zámecká kaple sv. Josefa. 1744.

Jan Petr Molitor, oslava sv. Jana Nepomuckého, detail fresky, Hořín, zámecká kaple. 1746

Anton Kern, Sv. Jan Evangelista, před 1749

Anton Kern, Panna Marie se sv.Markétou, sv. Václavem, sv. Janem Nepomuckým a sv. Antonínem Pad., před 1749

V 17. století udávali malbě na Moravě tón italští mistři. V 18. stol. byla zdejší malířská tvorba zejména pod vlivem Vídně a rakouských zemí. Zejména proslulé jsou realizace (nástěnné malby, kostelní plátna) žáka vídeňské **Akademie Franze Antona Maulbertsche** či obrazy **Josefa Sterna**.

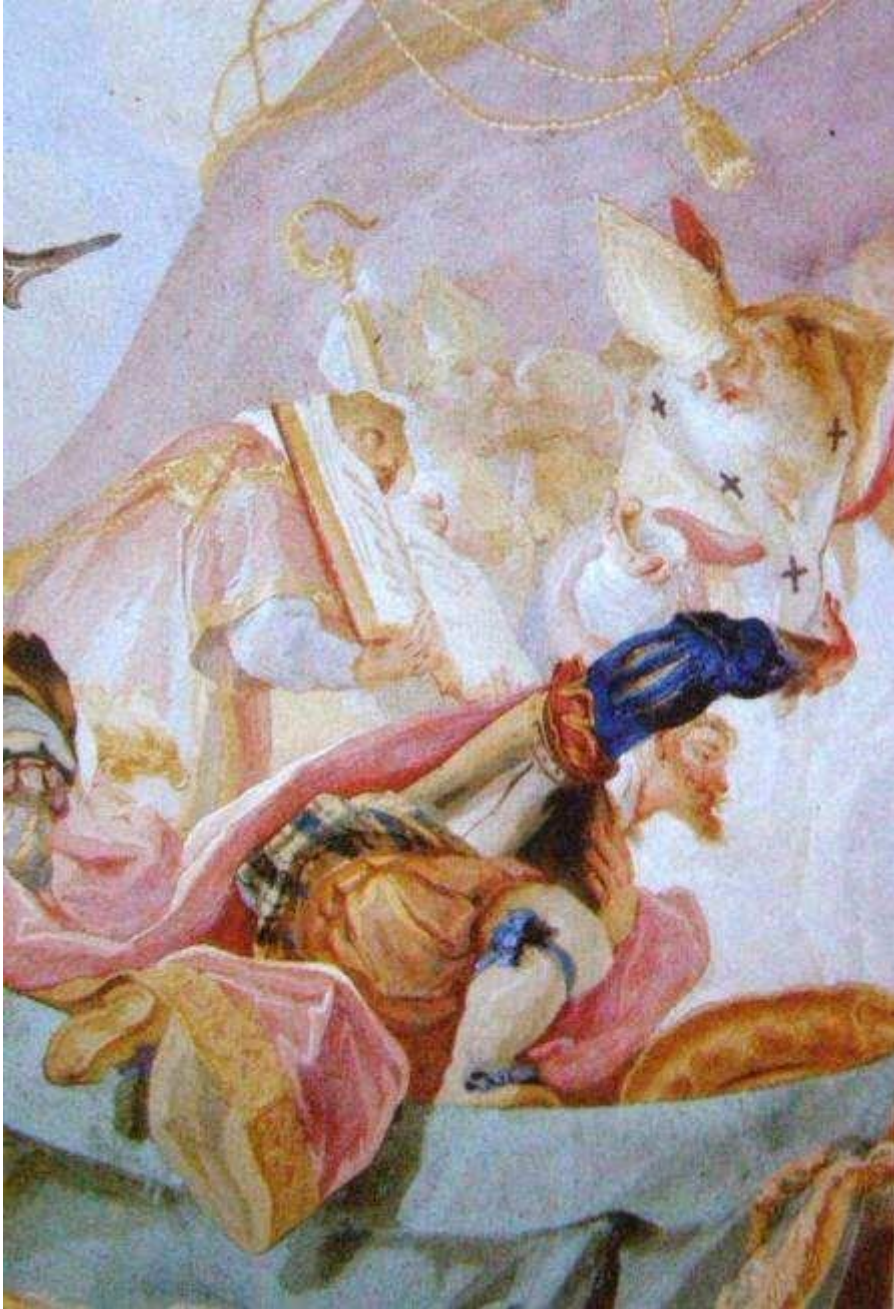
Ikonograficky zajímavé jsou nástěnné malby **Jana Jiřího Etgense** v poutním kostele Jména Panny Marie v Křtinách.

Jan Jiří Etgens, Sv. Jeroným, detail fresky. Rajhrad, kostel sv. Petra a Pavla.1726-29

Jan Jiří Etgens, skica k fresce v kapli P.Marie Czentochovské. Kolem 1725

Josef Stern, Sv. Metoděj křtí knížete Bořivoje, Kroměříž, zámekká kaple. Kolem 1766

Josef Stern, Nejsvětější Trojice. Kolem 1757.

Franz Antonín Maulbertchs, Duchovní vývoj lidstva, skica k fresce filosofického sálu knihovny kláštera na Strahově

Franz Antonín Maulbertchs, Oslava sv. Jana Nepomuckého, detail. Mikulov, kostel sv. Jana Křtitele.

- nástropní fresky v kostele Navštívení Panny Marie v Lechovicích u Znojma
- soubor oltářních obrazů v cisterciáckém klášteře v Předklášteří u Tišnova (1766–67)
- oltářní obraz Kristus se zjevuje nevěřícímu Tomášovi (1764) v kostele sv. Tomáše v Brně
- oltářní obrazy svaté Rodiny, svatého Františka Serafinského a čtrnácti pomocníků v kostele ve Vranově u Brna (1777)
- oltářní obraz Nanebevzetí Panny Marie v premonstrátském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích (1782)

Nástropní freska Nejsvětější Trojice v tzv. Švédské kapli v kartuziánském kostele v Brně-Králově Poli (kolem roku 1769)

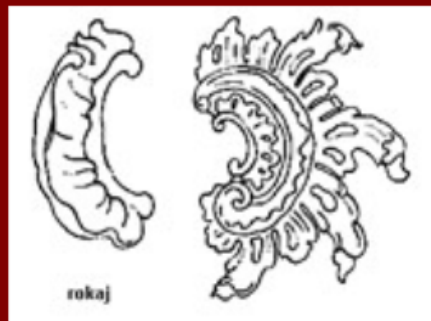
Rokoko a klasicismus

- Francie - Ludvík XV, Ludvík XVI, politika, vojenské výboje
- Rané rokoko **1715-1723** – uplatňuje se bohatá dekorace s motivem mušle – rocaille
- Vrcholné rokoko – **1723-1750**
- Klasicismus – vláda Ludvíka XVI **1750-1780**

- Záliba v okázalé ornamentice se projevovovala v architektuře, malířství, sochařství, uměleckém kovářství atd. Ornamentika však není jedinou známkou rokokového výtvarného názoru
- Po slavnostní monumentalitě a honosnosti umění doby Ludvíka XIV. nastoluje ve všem životním prostředí druhé čtvrtiny 18. století lehký tón, úsměvnost a zdrobnělé měřítko.

RYSY

- neúcta k náboženství
- obliba intimity
- odmítnutí teatrálnosti
- díla: rozmarná, impulzivní, plná života
- promítnuty i do řemeslné tvorby
- typický ornament
- výrazné zastoupení v UŽITÉM UMĚNÍ: nábytek, nádobí, šperky, šaty,...

Antoine WATTEAU (1684 – 1721)

Jean Honore FRAGONARD (1732 – 1806)

Dílo: Šťastné náhody houpačky

Oblíbené žánry: zvířata, antické a středověké zříceniny.

Antoinne Watteau

Jean Honore Fragonard

Giovanni Battista Tiepolo (1696-1770)

Hledání Mojžíše

Giovanni Antonio Canal, zvaný Canaletto (1697 Benátky - 1768 Benátky)

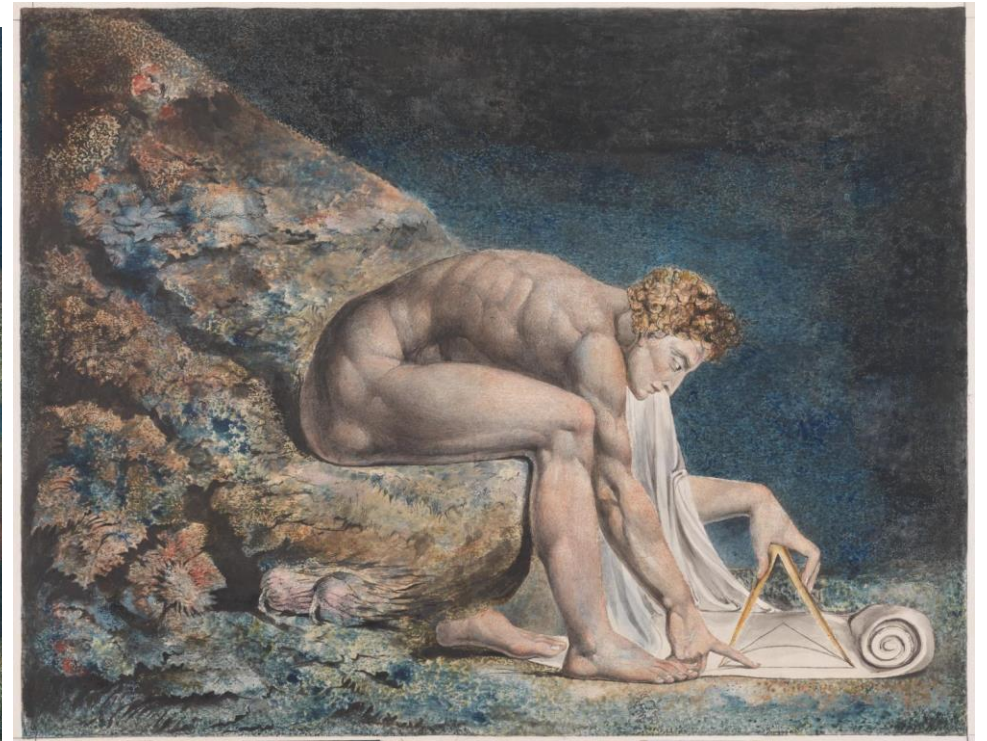
Thomas Gainsborough (1727 – 1788, Londýn) byl jedním z nejvýznamnějších britských portrétistů a krajinářů 18. století.

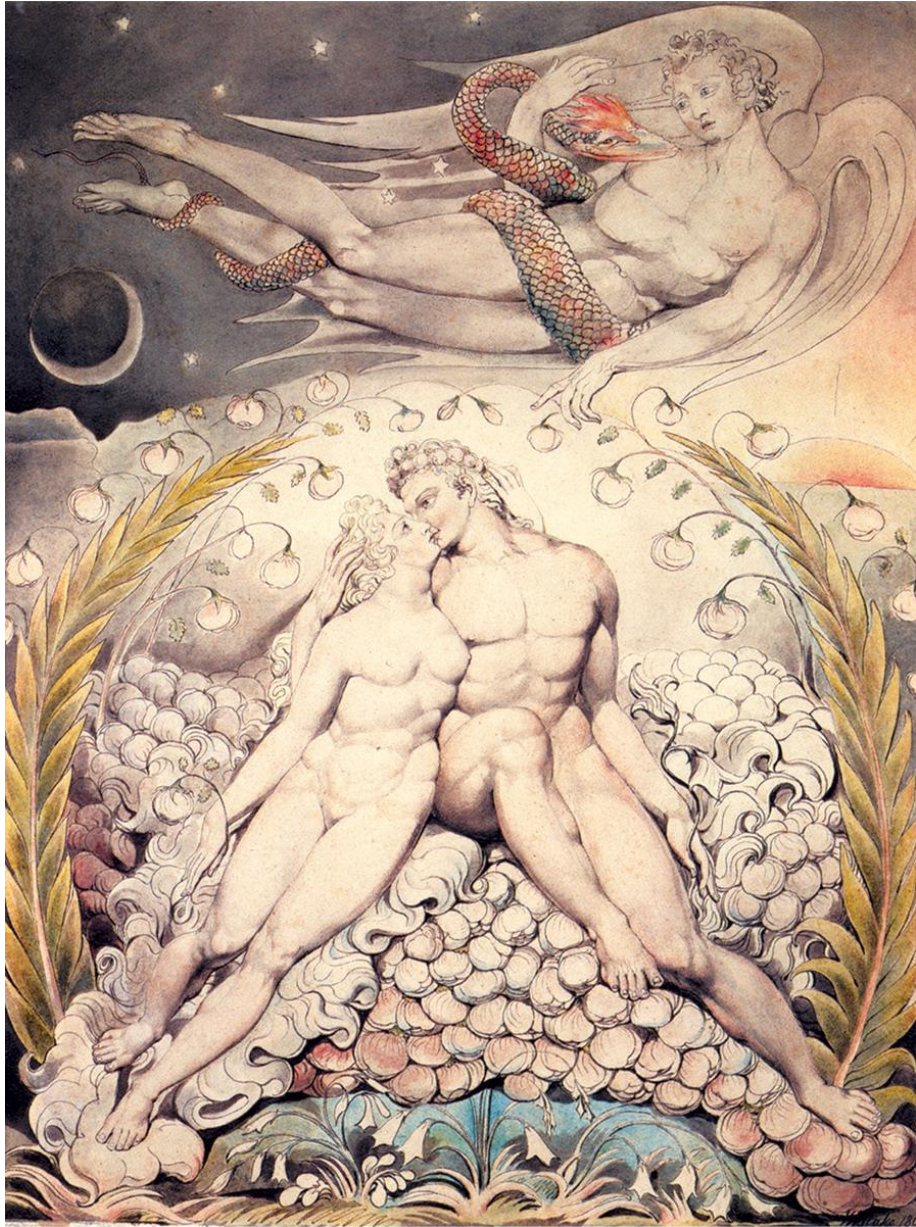

William Blake (1757 Londýn – 1827 Londýn)
byl anglický malíř, básník a tiskař

- Dynamismus vrcholného baroka střídá lyrismus, který modeluje stavby do klidných obrysů a ploch s nehlubokým členěním stěn, jejichž střízlivost zvýrazňuje nanášením rocaillů.

- Ústřední jmenovitou hodnotou životního pocitu a myšlenkového vztahu ke světu byla intimita, niternost prožitku, přenášená i na přírodu. Nová smyslová citlivost odkryla například denní světlo. Odpovídalo touze po jasů a přirozenosti. Bylo zdůrazňováno ve všech výtvarných druzích, v architektuře četností a velikostí oken zámků a paláců, v interiérech zrcadly, v malířství opuštěním šerosvitu a zesvětlením barevnosti, pastelovým laděním barev, větším použitím techniky pastelu.

- Oproti baroknímu monumentalismu, patosu a umocněné výrazovosti rozvinulo jemnou hru světla a stínu až k citově sentimentální lyričnosti. Prostor, klíčová složka každého výtvarného názoru, je v rokoku důsledně intimní, tj. uzavřený a podávaný motivem interiéru, v němž se děj odehrává, nebo motivem exteriéru, jímž je především zahrada.
- Prostorovou představu postupně se odkrývajících prostorů uskutečnila například parková architektura zámků (Versailles, Schönbrunn), malířství svými scénickými kompozicemi G. B. Tiepolo, F. A. Maulbertsch, z nichž těžilo i reliéfní sochařství.

Petit Trianon

Vesnička Marie Antoinety

Modistka Rose Bertin a kadeřník Leonard Alexis Autier

FASHIONS IN HAIR, 1788.—THE ACADEMIE DE COIFFURE, PARIS. PCM V3C/894
The hair, as will be seen from the illustration, was built up on a kind of scaffolding, which was afterwards removed.

THE PREPOSTEROUS HEAD DRESS,
or the FEATHERED LADY.

Pub. by Munday at Strand March 20. 1726

- Celá příroda, záměrně utvářená parkovou úpravou, grottami, vodopády, vyjadřuje dobovou představu ráje, lepšího, přírodního, a proto přirozeného světa plného harmonie. Obrozený vztah ke skutečnosti, zvláště přírodní, pozvedal na čelné místo vedutu a později i motiv zříceniny v krajině.

Horní Belvedere

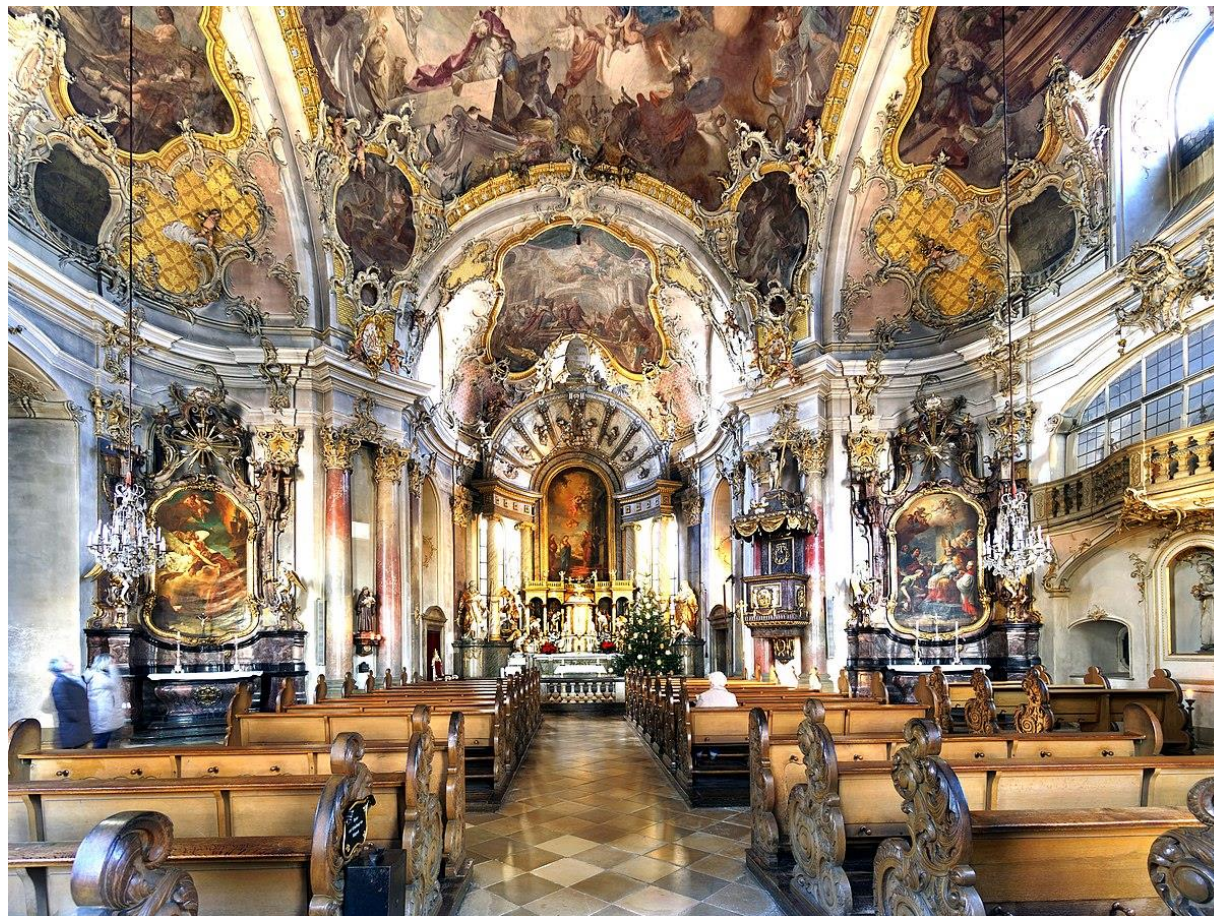

Sala Terena

Wurzburg

Zwinger, arch. Matthäus Daniel Pöppelmann

Sanssouci

Architektura na našem území

- Jednou z mála rokokových stavebních památek na území Českých zemí je zámek Nové Hrady u Skutče (okres Ústí nad Orlicí) z let 1774–1777, přezdívaný někdy „malý Schönbrunn“ nebo „české Versailles“

© millotaurus 1